

5. Горещкий В.Г., Тикунова Л.И. Организация текущего и рубежного контроля за усвоением знаний, умений и навыков в процессе обучения детей чтению в начальных классах. – М.: Новая школа, 1994. – 48 с.
6. Гром Е.Н. Содержание и формы контроля уровня сформированности иноязычной коммуникативной компетенции у учащихся 10-11 классов школ с углубленным изучением иностранного языка : : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.02.- Москва, 1999. - 315 с.
7. Дидактика современной школы: Пособие для учителей / Б.С. Кобзарь, Г.Ф. Кумарина, Ю.А. Кусый и др. Под ред. В.А. Онищука. – К.: Рад. шк., 1987. – 351 с.
8. Долгова Л.А. Методика измерения и оценки уровня сформированности умений учащихся 4-7 классов в монологической устной речи (на материале английского языка) : : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.02.- Москва, 1984. - 216 с.
9. Жуковская З.Д. Комплексное исследование контроля усвоения учебной информации : : на материале преподавания курса высшей математики в техническом вузе : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.01.- Ленинград, 1977. - 278 с.
10. Звіт за результатами дослідження вмінь і навичок читання та розуміння тексту учнями 4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва. – К., 2008.
11. Звіт за результатами дослідження сформованості навичок грамотного читання учнів 7-х класів загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва. – К., 2009.
12. Зовнішнє тестування з української мови. Інформаційні матеріали. – Київ: Центр тестових технологій, 2005. – 48 с.
13. Лаврова Н.В. Тестирование как средство измерения сформированности коммуникативной компетенции в русском языке как иностранном в сфере профессионального общения : : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.02.- Москва, 1999. - 206 с.
14. Локшина О.І. Міжнародні порівняльні дослідження якості знань учнів як інструмент моніторингу якості освітніх систем // Проблеми якості освіти: теоретичні і практичні аспекти. – Матеріали методологічного семінару АПН України. 15 листопада 2006 р., Київ. – К.: СПД Богданова А.М., 2007. – С. 52 - 55.
15. Проблемы детского чтения // http://pedsovet.org/mtree/task.viewlink/link_id,3504/Itemid,118/
16. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рідна (українська) мова для шкіл з українською мовою навчання. 5-12 класи / Л.В. Скуратівський, Г.Т. Шелехова, В.І. Тихоша, А.М. Корольчук, В.І. Новосьолова, Я.І. Остаф. - К., 2004.
17. Програма проведення дослідження щодо визначення рівня сформованості в учнів 4-х класів умінь читання та розуміння тексту// http://www.shevruo.dakviv.gov.ua/index.php?w=method&search=&show=docs&news_id=11
18. Шаповалова Т.Р. Методика тестирования уровня обученности учащихся иноязычному чтению и письму в условиях дистанционного обучения : : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.02. - Москва, 2002. - 211 с.

УДК 378.637.016:57+371.134:57

Цуруль О.А.

Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Анотація У статті досліджується проблема впровадження моніторингу якості методичної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному університеті. Запропонований загальний алгоритм розробки і впровадження тестових завдань в практику методичної підготовки майбутнього вчителя, аналізуються особливості розробки таких завдань по методиці навчання біології.

Ключові слова: теорія педагогічних вимірів, тестове завдання, моніторинг, методична підготовка, підготовка майбутнього вчителя біології.

Анотация В статье исследуется проблема внедрения мониторинга качества методической подготовки будущего учителя в педагогическом университете. Предложен общий алгоритм разработки и внедрения тестовых заданий в практику методической подготовки будущего учителя, анализируются особенности разработки таких заданий по методике обучения биологии.

Ключевые слова: теория педагогических измерений, тестовое задание, мониторинг, методическая подготовка, подготовка будущего учителя биологии.

Summary. The article deals the problem of quality's monitoring of the methodological training of the future biology teacher. The test's tasks of "Biology didactika" were created.

Key words: theory of educational measurements, test's task, monitoring, methodological training, training of the future biology teacher.

Системні зміни в організації навчального процесу у сучасній вищій школі визначають необхідність запровадження моніторингових досліджень якості професійної підготовки. А нові вимоги суспільства до якості середньої освіти та особистісна орієнтація змісту старшої профільної школи посилюють важливість забезпечення високої якості педагогічної освіти, формування професійної компетентності вчителя, його готовності до роботи у нових соціально-економічних умовах. Ключовою складовою професійної підготовки майбутнього учителя у ВНЗ виступає методична підготовка, тому запровадження когнітивного моніторингу саме на цьому етапі підготовки є дієвим механізмом управління якістю педагогічної освіти.

Моніторинг в освіті розглядається як "інструментальний засіб оцінювання, завдяки якому формулюються висновки й судження про кількісні і якісні показники розвитку досліджуваного об'єкта" [6]. Вивчення теорії та практики запровадження моніторингових досліджень на рівні професійної підготовки майбутнього вчителя засвідчило, що педагогічний моніторинг становить значний дослідницький інтерес. Проте, поділяючи думку В.Д. Шарко, доводиться констатувати, що опису процедур безпосереднього відстеження якості освіти на рівні конкретної дисципліни чи навчального закладу присвячені лише окремі публікації [11, с. 336]. Відкритими для дослідницького пошуку залишаються проблеми організації та здійснення педагогічного моніторингу якості методичної підготовки, умови та вимоги до його проведення, підготовки суб'єктів, об'єктів та засобів для успішного його здійснення.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей розробки та впровадження тестових завдань як засобу моніторингу якості методичної підготовки майбутнього вчителя біології.

Базовим для нашого дослідження є розуміння сутності моніторингу якості методичної підготовки майбутнього вчителя як багатофункціональної системи, успішність запровадження якої на рівні навчального предмета визначається провідним засобом її реалізації. Педагогічну теорію та практикою переконливо доведено ефективність використання тестів та анкет як інструментарію (засобів) проведення моніторингових досліджень. Ці засоби взаємодоповнюють один одного, проте провідними є тестові завдання, вибір, розробка та впровадження яких може здійснюватися, на нашу думку, виключно на засадах теорії педагогічних вимірювань [1, 2]. Системоутворюючими чинниками означеної теорії є поняття "завдання у тестовій формі", "тестове завдання" і "педагогічний тест". Основу вибору цілей оцінювання (педагогічного моніторингу), а отже, і методів педагогічної діагностики, складає система цілей навчання, таксономія яких – це опис цілей навчання у термінах професійної діяльності (поведінки). Галузеві кваліфікаційні вимоги до освітньої та професійної підготовки майбутніх учителів відображено у відповідних освітньо-кваліфікаційних характеристиках фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня "Бакалавр" за відповідною спеціальністю. Конкретизація мети та змісту підготовки фахівців на рівні окремих навчальних дисциплін здійснюється у відповідних навчально-методичних комплексах. Відповідно визначається мета оцінювання (поточного, діагностичного, підсумкового – відповідність кінцевим або проміжним цілям вивчення дисципліни), формується матриця змісту, що оцінюється (система провідних понять), конкретизуються навчальні цілі (відповідно до рівнів когнітивного домену: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання), визначається метод вимірювання (для предметних тестів – це критеріально-орієнтований тест, який встановлює компетентність майбутнього фахівця), будується матриця змісту тесту (структура організації, а також певний обсяг освітнього домену (знань, умінь, навичок, цінностей), що виноситься на оцінювання [3, с. 88]).

Відповідно до означених теоретичних засад у процесі дослідження було побудовано загальний алгоритм розробки та впровадження тестових завдань у процес методичної підготовки майбутнього вчителя (рис. 1).

Зупинимось на особливостях реалізації запропонованого алгоритму у процесі методичної підготовки майбутнього вчителя біології.

Насьогодні чинними є вимоги до освітньої та професійної підготовки майбутнього вчителя біології, визначені у освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня "Бакалавр" за спеціальністю 6.010100 "Педагогіка і методика середньої освіти. Біологія" напрямку підготовки 0101 "Педагогічна освіта" [9]. Мету та зміст підготовки майбутнього вчителя

біології на рівні навчальної дисципліни “Методика навчання біології” конкретизовано у сучасному навчально-методичному комплексі дисципліни [4,7,8, 10].

Для здійснення моніторингу якості методичної підготовки майбутнього вчителя біології у НПУ імені М.П. Драгоманова нами було розроблено різноманітні види завдань, які складають основу для створення педагогічних тестів з навчальної дисципліни “Методика навчання біології” – систем завдань зростаючої складності, що забезпечують якісне вимірювання рівня та оцінювання структури методичної підготовки майбутніх учителів біології. Вихідним для їх розробки було визначення поняття “завдання” як педагогічної форми, спрямованої на досягнення засвоєння учнями запланованих результатів [2, с. 28]. Провідною функцією завдань як засобів організації пізнавальної діяльності учнів (студентів) є спонукання до активної самоосвітньої діяльності, розвиток учнів (студентів), формування системи знань, умінь та навичок, що відповідає очікуваному рівню компетенції. Завдання виконують синергетичну функцію об’єднання зусиль педагога й учня (студента). Якість завдань визначає рівень результатів взаємодії учня (студента) та педагога.

Згідно теорії педагогічних вимірювань, завдання у тестовій формі – педагогічний засіб, який відповідає вимогам відповідності завдання меті його застосування, лаконічності, технологічності, логічним принципам, адекватності форми змісту завдань. Особливої уваги потребує дотримання вимоги “технологічність”, яка визначається як такий варіант композиції, що дозволяє здійснювати процес тестування за допомогою технічних засобів і робити це чітко, швидко, економічно та об’єктивно. Завдання є технологічними, якщо їх зміст правильно і швидко розуміють досліджувані, і якщо форма завдань сприяє процесу комп’ютеризації тестування. Технологічність завдань забезпечується адекватністю форми завдань та коректністю їх змісту [2].

Розробляючи тестові завдання з методики навчання біології, ми враховували, що лише частина завдань у тестовій формі можуть бути відібрана у групу тестових завдань, оскільки тестова форма завдань не є достатньою умовою включення завдання у тест. Такі завдання мають відповідати другій групі вимог теорії педагогічних вимірювань: необхідність знання ступеня складності кожного завдання, що визначається емпірично; наявність позитивної кореляції відповідей на завдання із сумами балів досліджуваних за тест; зміст тестового завдання повинен виявляти істотний елемент підготовки (зміст більшості завдань у тестовій формі виявляють менш суттєві, більш деталізовані знання) [2, с. 52].

Важливою є відповідність завдань таким логічним принципам:

– визначеність змісту, що передбачає відображення у змісті завдань навчального змісту однієї дисципліни.

З таких завдань можуть бути створені гомогенні тести (всі тестові завдання гомогенного тесту вимірюють обізнаність саме з певної навчальної дисципліни, а не з суміжних), а саме гомогенні тести, на нашу думку, задовольняють вимоги предметних тестів – відповідність кінцевим або проміжним цілям вивчення дисципліни. Аналіз практики розробки педагогічних тестів з методик навчання природничих дисциплін свідчить, що збереження “чистоти змісту” завдань є надзвичайно актуальною проблемою, адже за рахунок включення завдань предметного змісту (наприклад, у методику навчання біології – завдань біологічного змісту) або суміжних дисциплін (наприклад, педагогіки, психології) такий педагогічний тест стає гетерогенним, що негативно позначається на якості педагогічних вимірювань, а результати таких моніторингових досліджень втрачають свою вірогідність.

логічна точність і правильність, що досягається за рахунок правильного співвіднесення обсягів наукових понять;

– несуперечливість змісту завдання, що вимагає аби відносно одного і того ж твердження не виникали судження, які водночас схвалюють або заперечують його;

– обґрунтованість змісту тестових завдань, що передбачає наявність істинних, не хибних суджень (результатом реалізації даного принципу у поєднанні з принципом змістової правильності тестових завдань є включення у педагогічний тест лише об’єктивно істинного, раціонально аргументованого та загально визнаного змісту навчальної дисципліни).

Як зазначає В.С. Аванесов, об’єднання першої та другої груп вимог дозволяє сформулювати узагальнену систему вимог до тестових завдань [2, с. 53]:

- правильність форм;
- змістовно-педагогічна коректність;
- логічна точність та несуперечливість висловлювань;
- емпірична перевірка статистичних властивостей.

Основою для одержання математично-статистичних характеристик, які потрібні для створення тесту як педагогічної системи (із змістовою, формальною, логічною, статистичною і математичною підсистемами), є матриця для аналізу якості завдань (тестова матриця). Висновки про якісні та кількісні показники виконання студентами завдань у тестовій формі можуть бути зроблені на підставі аналізу тестових матриць. Результатом обробки тестових матриць є виокремлення власне тестових завдань (утворюють педагогічний тест) та завдань, які не відповідають вище означеним вимогам – завдань у тестовій формі (можуть утворювати змістові системи завдань).

Власний досвід використання педагогічних завдань у процесі методичної підготовки майбутніх учителів біології свідчить, що завдання у тестовій формі мають надзвичайний навчаючий та мотиваційний потенціал. На основі відбору завдань, що виявляють взаємопов'язані елементи знань навчальної дисципліни "Методика навчання біології", формуються змістові системи завдань у тестовій формі. На відміну від тестів, у таких системах завдань вірогідність вірної відповіді може залежати від відповіді на попереднє завдання. Включення систем завдань у навчальний процес сприяє раціональній організації систематичної самостійної роботи студентів з методики навчання біології. Організація та результативність самостійної роботи – важливий напрямок моніторингу якості методичної підготовки майбутнього вчителя біології, що потребує комплексного дослідження, яке триває на кафедрі теорії та методики навчання природничо-географічних дисциплін [5].

Для здійснення педагогічного моніторингу якості методичної підготовки майбутнього вчителя біології нами було розроблено та апробовано близько 500 закритих і відкритих тестових завдань таких форм:

- А) завдання з вибором лише однієї правильної відповіді;
- Б) завдання з вибором кількох правильних відповідей;
- В) завдання на встановлення відповідності;
- Г) завдання на встановлення правильної послідовності;
- Д) завдання відкритої форми з короткою відповіддю типу "Вставте пропущені слова (словосполучення)";
- Е) завдання, що передбачають формулювання оціночних суджень типу "Дайте оцінку наступним твердженням".

Розроблені нами тестові завдання охоплюють основні поняття змістових блоків навчальної дисципліни "Методика навчання біології": методика навчання біології як педагогічна наука; загальні закономірності і принципи навчання біології, зміст, завдання та структура шкільної біологічної освіти; формування і розвиток біологічних понять, умінь та навичок; методи та методичні прийоми навчання біології; засоби навчання біології; форми навчання біології; контроль навчальних досягнень учнів з біології; матеріальна база навчання біології; виховання та формування наукового світогляду у процесі навчання біології; система самоосвіти вчителя біології.

В основу розробки тестових завдань покладено діяльнісний підхід, що передбачає включення у зміст умови тестового завдання чіткої цільової настанови про характер дії, яку потрібно виконати під час роботи із завданням: назвіть (укажіть, визначте, позначте, виберіть і т.п.) метод (підхід, ознаку, принцип, методичний прийом, засіб і т.п.) ...; установіть відповідність між ...; установіть послідовність етапів ... тощо.

Виокремлення методології діялісного підходу як теоретичної основи розробки тестових завдань сприятиме, на нашу думку, успішному формуванню у майбутніх учителів загальних і спеціальних методичних компетенцій.

Висновки. З'ясування стану функціонування системи "методична підготовка майбутнього вчителя" потребує організації комплексних моніторингових досліджень. Умовою їх проведення є якісний інструментарій, розробка та впровадження якого може бути здійснена на засадах теорії педагогічних вимірювань. Проведення моніторингових досліджень якості методичної підготовки майбутнього вчителя біології потребує розробки технології використання комплексів педагогічних завдань на різних етапах підготовки у ВНЗ.

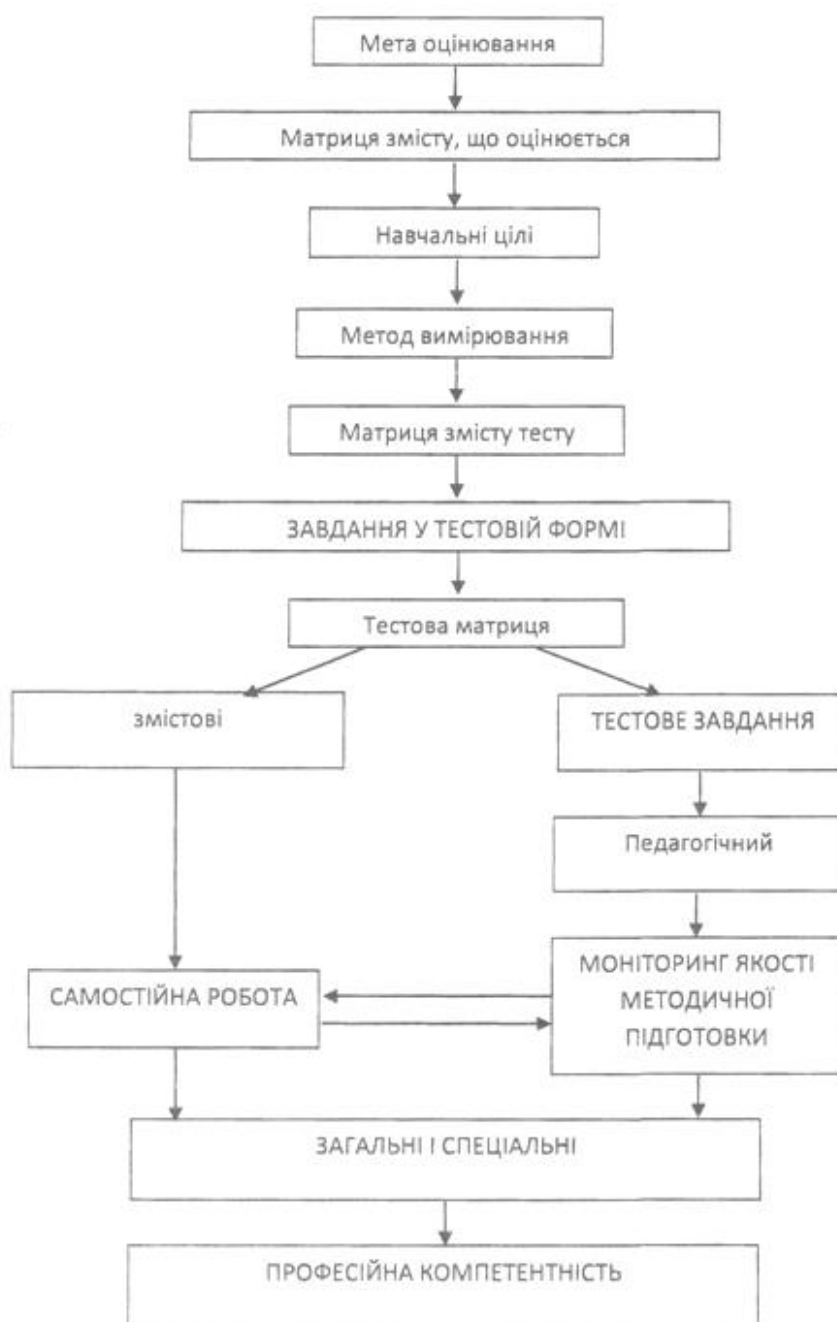

Рис. 1. Загальний алгоритм розробки та впровадження тестових завдань

Література:

1. Аванесов В.С. Форма тестовых заданий / В. Аванесов. – М.: Центр тестирования, 2005. – 152 с.
2. Аванесов В.С. Основы педагогической теории измерений / В.С. Аванесов // Педагогические измерения. – 2006. – № 2. – С. 26-57.
3. Булах І.Є. Створюємо якісний тест: [навч. посіб.] / І. Булах, М. Мруга. – К.: Майстер-клас, 2006. – 160 с.
4. Загальна методика навчання біології: навч. посіб. / [Мороз І.В., Степанюк А.В., Гончар О.Д. та ін.]; за ред І.В. Мороза. – К.: Либідь, 2006. – 592 с.
5. Кобернік С.Г. Проблема організації самостійної діяльності студентів у навчальному процесі з методичних дисциплін природничого профілю / С.Г. Кобернік, О.А. Цуруль, І.В. Мороз, Т.С.

- Іваха // Теорія і практика сучасного природознавства: зб. наук. праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Херсон: Вид-во „ПП Вишемирський В.С.“, 2009. – С. 95-97.
6. Ляшенко О.І. Організаційно-методичні засади моніторингу якості освіти / О.І. Ляшенко // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 2 (55). – С. 35-40.
 7. Методика навчання біології. Практикум [Мороз І.В., Гончар А.Д., Буяло Т.Є. та ін.]; за ред. І.В. Мороза. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – 90 с.
 8. Методика навчання біології. Програма навчального курсу для студентів вищих педагогічних закладів освіти / [Мороз І.В., Степанюк А.В., Міщук Н.Й. та ін.]. – Київ – Тернопіль: ТДПУ, 2004. – 35 с.
 9. Стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр” за спеціальністю 6.010100 “Педагогіка і методика середньої освіти. Біологія” напрямку підготовки 0101 “Педагогічна освіта”. – [Чинний від 2003-08-22]. – К.: МОН України, 2003. – 54 с. – (Національний стандарт України).
 10. Хрестоматія з методики навчання біології: навч. посіб. / [Автор-укладач О.А. Цуруль]. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – 309 с.
 11. Шарко В.Д. Моніторинг якості знань студентів з методики навчання фізики як умова поліпшення їх підготовки до професійної діяльності / В.Д. Шарко // Науковий Часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць / за ред. П.В. Дмитренка, В.Д. Сиротюка. – К.: НПУ, 2008. – Вип. 11.– С. 336-342.

УДК 378.147

Чаркіна О.А.

Криворізький державний педагогічний університет

ПСИХОДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ

Анотація У статті розглянуті методичні і дидактичні умови, проаналізовані психологічні і соціально-педагогічні чинники, які визначають успішність підготовки студентів педагогічних вузів до тестових форм контролю учбових досягнень. Запропонований алгоритм підготовки суб'єктів освіти до використання тестування на різних етапах навчання.

Ключові слова: педагогічний контроль, тестування, кваліметричний моніторинг, дидактичні умови тестового контролю.

Аннотация В статье рассмотрены методические и дидактические условия, проанализированы психологические и социально-педагогические факторы, которые определяют успешность подготовки студентов педагогических вузов к тестовым формам контроля учебных достижений. Предложен алгоритм подготовки субъектов образования к использованию тестирования на разных этапах обучения.

Ключевые слова: педагогический контроль, тестирование, кваліметричний моніторинг, дидактические условия тестового контроля.

The article deals with the problems of pedagogical testing in high educational establishments. Methodical and didactic terms are considered in the article, psychological and social-pedagogical factors which determine success of preparation of students to the tests control of educational achievements are analyzed as well. The algorithm of using testing control on the different stages of teaching is offered too.

Keywords: pedagogical control, testing, monitoring of quality, didactic terms of testing control.

Постановка проблеми дослідження. Необхідність використання тестових матеріалів, для перевірки якості підготовки студентів на різних етапах навчання у багатьох викладачів, які ще декілька років тому ставилися до тестів скептично, сьогодні вже не викликає сумніву, адже перехід до об'єктивних систем атестації навчальних досягнень зумовлений практичними потребами ВНЗ у період докорінного реформування системи вищої освіти в Україні у світлі Болонських домовленостей. Тому дослідження дидактичних аспектів педагогічного тестування, сукупності соціально-психологічних та ін. умов і чинників, що визначають ефективність підготовки студентів до нових форм діагностики і контролю, набуває особливої актуальності і потребує ґрунтовної теоретико-методологічної розробки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для підготовки студентів до тестової атестації необхідно протягом навчального семестру проводити декілька видів тестування з метою ознайомлення їх з рівнем вимог, структурою тестів, методикою виконання тестових завдань різних форм і процедурою фіксації результатів. Підготовчий етап сприяє формуванню кваліметричної